

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

FRIT DANMARK

UDGIVET AF EN KREDS AF DANSKE

NUMMER 44

Fredag den 15. Marts 1946

4. AARGANG

Strejker og Ulovlighed

Af Læge GEORG MOLTVED

Nu, da der er indtraadt relativ Ro om de saakaldte ulovlige Strejker, kan det maaske være paa sin Plads at anskue Sagen lidt mere lidenskabsløst. Det er jo ikke sikkert, at disse Manifestationer er manet i Jorden for al Evighed.

Der syntes fra alle politiske Hold at være Enighed om at tage Afstand fra ulovlige Strejker, og Meningen hermed skulde vel nok være, i hvert Fald fra de ikke-socialistiske Partiers Side, at gøre Strejkevaabnet moralsk forkasteligt, noget i Lighed med Giftgas i Krig. Kunde det lykkes at gøre det uhæderligt, vilde meget være vundet, i hvert Fald for den Part, der ikke ejer dette Vaaben. Det er klart, at i et Samfund i Balance vil Loven blive lyd; men man maa her nøje passe paa, at Begrebet »Ulovlighed« ikke udvides til og fortolkes ind paa Omraader, hvor det ikke hører hjemme. En saadan Misbrug svækker Brugen.

Det maa da fastslaaes, at Strejker i Øjeblikket er en helt ud lovlig Foreteelse i vort Samfund. At det ikke var det under Besættelsen, ja forresten lige til 1. November i Fjor, kan maaske have bidraget til hos visse Befolkningsslag at fæstne Forestillingen om, at Strejker og Ulovlighed hører sammen. Noget helt andet er, at Strejker vedrørende De samvirkende Fagforbund og Arbejdsgiverforeningen skal behørigt varsles og forbehandles for at være overenskomstmæssigt gyldige; men at være overenskomststridig og at være ulovlig er nu ikke helt det samme.

Misvisende at sige »ulovlige« Strejker.

Under de sidste »Folkestrejker« drejede det sig vel for de flestes Vedkommende om Strejke med Overenskomststridighed, men for de mange uorganiserede Arbejderes Side, der deltog, kan Strid med Overenskomster ikke komme i Betragtning, og endelig deltog en Mængde Mennesker, der som Butiksindehavere, Funktionærer og lignende laa udenfor den egentlige Arbejderklasse, som f. Eks. Seminarieelever ved nogle Seminarier. Egentlige

Lovbrydere var kun de Personer, der i Medfør af Tjenestemandsløven er berøvet Retten til at strejke. Begrebet »ulovlige Strejker«, som dengang i næsten hele Pressen blev heftet paa alle Strejkedeltagere under et, er derfor misvisende og overfor mange Mennesker uretfærdigt. Man maa undre sig over, at ingen i Pressen holdt sig denne Distinktion klar.

Protest mod en Tilstand — ikke mod en Dom.

Der blev dernæst ogsaa med ret stor Enighed gjort gældende, at Strejken

Et Billede fra de bevægede Strejkedage i Paasken 1920, da Københavnerne efter socialdemokratisk Opfordring gik i Generalstrejke. Billedet er taget under et Protestmøde i Muslingskallen, før Demonstranterne vandrede til Amalienborg.

var rettet imod en bestemt Landsretsdømme, Klagenbergdommen. Saafremt dette havde været rigtigt, vilde Fordømmelsen af Strejkeprotesten have staaet paa et moralsk mere berettiget Stade, end den gjorde. Men det er jo kun juridisk Spidsfindighed at ville stille det saadan op. End ikke en juridisk Professor, endsige da en politisk Dagbladsredaktør, kan være blind for, at det som Opinionen, Manden fra Gaden, Befolkningen som Helhed protesterede og opponerede imod ved denne Lejlighed, var et Komplex, en Tilstand, en Politik om man vil, hvis enkelte Led og deres Sammenkædning han ikke kunde udrede, men hvis Slutresultat altsaa var en Dom som nævnte, foruden mange andre.

Glem ikke, at Demokratiets Vugge stod paa Gaden.

Hvis en Lovgivning er i Overensstemmelse med Folkets Ønsker, og hvis Administrationen og Dommerne handler og dømmer i Overensstemmelse med Lovgivningen, saa vil der være Balance i Samfundet, og det vil være utænkeligt, at demonstrative Eksplosioner finder Sted. Men hvis en eller flere af disse Betingelser fattes, ja, saa opstaar der Uro, saafremt da Folket er demokratisk sindet og ikke sunket hen i Sløvhed. Og i et folkestyret Land vil det være berettiget at slutte tilbage, saaledes at en i store Kredse af Befolkningen gærende Uro, er Tegn paa, at der er kommen Disharmoni mellem Folket og dets Repræsentation. Vel, vil saa mange sige, og det er netop det, som temmelig enstemmigt er blevet sagt, men saa brug de anerkendte Udtryksorganer, Pressen, Møder, Adresser, eventuelt Rigsdagen. De er nemlig

ikke saa generende. Der tales paa en nedsættende Maade om »Gadens Parlament«. Det er med Urette. I et demokratisk Land maa det ikke glemmes, at Demokratiets Vugge netop stod paa Gaden, i fuld Offentlighed, i de gamle græske Bysamfund og som Levn derfra endnu i de schweiziske Kantoner. Det maa heller ikke glemmes, at visse Befolkningsgrupper, i deres Utilfredshed med Regeringsforanstaltninger af den ene eller den anden Art, tit benytter sig af Metoder, der ganske vist er mere diskrete, men ikke mindre virkningsfulde i deres Pres paa Magtfaktorerne end Folkestrejker, og slet ikke parlamentariske.

Naar der lefles for Snusfornuften.

Lad os blot erindre om den saakaldte Ingeniørgruppes Pres paa Regeringen i Sommeren 1940. Nogen dybere Forargelse over dette har den samlede Presse ikke givet Udtryk for. En Godtkøbsbetragtning, som imidlertid taler til Snusfornuften og andre jævne Dyder, er, at Folkestrejken jo ødelagde Produktionen, som vi alle var interesseret i at opretholde. Det kan siges saa tit og saa stærkt, at det til sidst lyder, som om Strejkens Formaal var at ødelægge, og der opnaas derved en Betydningsforskydning, som fra visse Hold vel heller ikke er ukært at opnaa. Men overfor Paastanden om Produktionshæmningen, vil dog vist enhver kunne indse, at om en Fridag for en dog ret begrænset Del af Befolkningen er det lovligt bombastisk at benytte dette store Ord om Ødelæggelse af Produktionen. Den Slags Nyttehensyn falder det dog ingen ind at bruge, naar Talen er om Indstiftelsen af nye nationale

Festdage eller andre Fridage, som hele Nationen tager Del i.

Den dybt bekymrede Hedtoft.

Noget af det haardeste, der er blevet udtalt om disse Protestaktioner, kommer mærkeligt nok fra en af Arbejdernes Repræsentanter og i Ordslag, der i Højtidelighed kan lade en formode, at det er selve Grundloven, der er i Fare. Det er Folketingsmand Hedtoft i Folketinget d. 17. Januar. Han protesterer »paa hele det danske Socialdemokratis og den danske Fagbevægelses Vegne« imod »enhver Form for ulovlige Strejker« og hævder, at det er i »Modstrid med hele den danske Arbejderbevægelses Indstilling, Traditioner og Aand...«

Naar disse Udtalelser citeres, er det ikke bare, fordi Folketingsmanden i sin Tale beder om, at hans Ord maa naa uden for Folketingssalen, men fordi de er karakteristiske for den Nervøsitet, der griber »ansvarlige« Personer, saasnart demokratiske Aktioner giver sig Udtryk, der ligger udenfor de vedtagne Spilleregler, selvom der foreligger helt nye Situationer. Det er jo den samme dybtbekymrede Tone, der lød fra Regeringen og fra Kommunalbestyrelse og Fagforeningsledere, da den store Folkestrejke i 1944 brød ud paa tværs af, hvad man kunde vente.

Socialdemokratiet og de ulovlige Strejker.

Det er her lidt fristende at pege paa den billige Glemsomhed, Folketingsmanden tillader sig, naar han taler om sin og sit Partis Modstand imod alle ulovlige Strejker. Den ulovlige Kommunalarbejderstrejke paa Frederiksberg blev dog i sin Tid ført igennem med al mulig Støtte fra baade Fagforening og

FRIT DANMARK

Udgivet af en Kreds af Danske

REDAKTION:

Elias Bredsdorff og Kate Fleron
(sidstnævnte ansvarlig overf. Presseloven)

Forretningsfører: LRS. Niels Andersen,
Ny Vestergade 13, København K.

Redaktion og Ekspedition:
Nørrevoldgade 11, København K.
Tlf. Central 15.745, Postgiro. Nr. 4084

Trykt i Det Hoffensbergske Etablissement, Kbhvn.

HOVEDLEDELSE:

C. A. Bodelsen,
Professor, Dr. phil.
Elias Bredsdorff,
Redaktør, cand. mag.
Chr. Christiansen,
Fagf. form., M. F., Aarhus
Kate Fleron,
Redaktør
Mogens Fog,
Professor, M. F.
Niels Foged,
Lektor, Odense
Børge Houmann,
Redaktør, M. F.

Ingeborg Højlt,
Vordingborg

K. V. Jensen,
Tandlæge, Tønder

Meldgaard Kristensen,
Overportør

Teit Kærn,
Reservekirurg, Dr. med.

Gelius Lund,
Rigsdagstenograf

Aksel Milthers,
Docent

Ragnhild Morville,
Viborg

J. Christmas Møller,
cand. jur., M. F.

Arne Noe-Nygaard,
Professor, Dr. phil.

Chr. Ostentfeld,
Civilingeniør, Dr. techn.

Jørgen Poulsen,
Civilingeniør, Hillerød

Waldemar Sørensen,
Fuldmægtig, Horsens

Ejnar Thorsen,
Civilingeniør

Sven Tobtesen,
Papirhandler, Esbjerg

»Frit Danmark« udkommer ugentlig og koster 3,30 Kr. Kvartalet. Abonnement kan tegnes gennem Postvæsenet og de lokale Frit Danmark-Grupper eller direkte gennem Ekspeditionen, hvorefter Postopkrævning bliver udsendt. Løssalgpris: 30 Øre

den socialdemokratiske Presse, og de ulovlige Strejker af københavnske Renovationsarbejdere og Tekstilarbejdere i Vejle blev egentlig heller ikke lagt noget Halmstraa i Vejen fra den Side, men det er ganske vist ogsaa snart et halvt Aar siden. Lad gaa med det. Være er det maaske, at Hedtoft maner selve den danske Arbejderbevægelses Traditioner, Aand og Indstilling frem for at lægge Luft mellem sig og ulovlige Aktioner. Det er nu altid lidt farligt for et Fremskridtsparti at alliere sig for højtideligt med Traditionerne, men med lidt Forsigtighed kan det gøres. Og i dette Tilfælde kunde Folketingsmanden saamænd godt uden at gøre Vold paa den historiske Sandhed have erkendt, at det netop hører med til Arbejderbevægelsens allerstolteste Traditioner at have igangsat ulovlige Strejker og Aktioner.

Tænk paa Paaske-Proklamationen i 1920.

For at indskrænke os til den hjemlige Verden og for kun at pege paa noget, som Socialdemokratiets Formand naturligvis Masser af Gange har opflammet sine Partifæller med: tænk paa den berømmelige Generalstrejkeproklamation, som ved Paaskekrisen i 1920 blev udstedt af Socialdemokratiets Hovedbestyrelse og De samvirkende Fagforbund og som blev formet som en ren og skær politisk Aktion udenom Rigsdagen, og som havde den øjeblikkelige Virkning, at det parlamentariske Arbejde blev bragt ind i Baner, som Demokratiet ønskede. Det var en demokratisk Sejr, som Socialdemokratiet slet ikke var ked af. Men hvorfor saa irriterende glemsom overfor dette? Det udæsker jo kun — ogsaa Smilet.

Det er muligt, at Folkets krænkede Retsbevidsthed kunde have fundet endnu magtfuldere Udtryksformer end Strejken, men det er af den største Vigtighed for demokratisk Liv, at denne Retsbevidsthed holdes i Live, opmuntres og understøttes. Folkestrejken var Udtryk for et vaagent Demokrati, og det er ikke noget godt Tegn paa en demokratisk Presses og Folkerepræsentations Ansvar heroverfor, naar de omtalte Aktioner kun bliver kommenteret som uansvarlige og ulovlige og med andre Jeronimus-Argumenter.

Georg Moltved.

EN SVENSK, DER IKKE TAV...

Ture Nerman, en af de mest fremtrædende i den forkætrede Segerstedt-Gruppe

Forfatteren Ture Nermann (til højre) sammen med en anden kendt svensk antifascistisk Skribent, Forfatteren Bo Enander, som ogsaa kommer tilstede ved »Den illegale Presses Fest« i København.

Vi bringer her den første i Rækken af Artiklerne om de nordiske Personligheder, der som Frit Danmark's Gæster ved den illegale Presses Fest i Raadhuset den 30. Marts vil bringe Hilsener fra Sverige og Norge.

Stockholm, Februar.

Man kan ikke bedømme hele Sverige efter den officielle Konjunkturpolitik under Krigen. Samlingsregeringens Neutralitetslinie, hvilket vil sige Eftergivenheden over for Tyskland, havde mange Modstandere i den klart antinazistiske Del af Befolkningen. Denne Modstand tog sig Udtryk gennem en fremragende Indsats af en lille, men saa meget mere markant Kreds af Presse-mænd og Publicister, hvoraf flere fik inspirerende Betydning for Modstandskampen i Norge og senere i Danmark. I Sverige var deres Virksomhed ikke videre paaskønnet hverken af Statsledelsen eller af den langt overvejende Del af Opinionen, som fulgte og forsvarede Eftergivenhedslinien i et og alt. Der indtraf adskillige Beslaglæggelser af svenske Blade i Tysklands Storhedstid. Og der blev fældet flere Fængselsdomme over Redaktører og Pu-

blicister, som trodsede Regeringens Neutralitetslinie og frit skrev deres Mening om Nazismen og dens Gerninger.

Man kaldte dem Segerstedtgruppen. Det var ikke ment som en Hæderstitel, men det blev det. Deres Indsats for Norge og Danmark var en virkelig broderlig Indsats. Ikke mindre er den Indsats, de udrettede i Sveriges eget Navn. De lyste op som Fakler i Mørket, og Genskinnet lyser i Dag paa Sveriges Anseelse.

Blandt de ypperste i Segerstedtgruppen er *Ture Nerman*. Hans Ugeblad »Trots allt!« blev under Okkupationen kendt og citeret af alle danske og norske Undergrundsblade. Det naaede under Krigens mørkeste Aar et Oplag paa ca. 70.000. Nu er det nede paa omkring en Trediedel. Det fortsætter sin antinazistiske Kamp, for der er endnu meget at udrette efter Krigen. Og Ture Nermans Motto er stadig »Svensk og Menneske«. Med Betonning paa Menneske.

Første Nummer af Ture Nermans lille nu 8-sidede Ugeblad udkom 7. Oktober 1939. Det startedes som et privat Foretagende af en lille Kreds af Personer, som kendte hinanden fra en Forening, der hed »Antifascistisk Samling«. Senere blev Bladet et Andelsforetagende, men

fraset halvandet Aar har Ture Nerman i 6¹/₄ Aar praktisk talt været alene om Arbejdet. Han naaede at udrette en Del andet foruden. Ture Nerman, der bliver 60 Aar til Foraaret, har siden sin Ungdom været knyttet til den venstreradikale Fløj af Socialdemokratiet. Han er stadig renhjertet Socialist. Han har efter sin cand. phil. Eksamen virket som Pressemand og Foredragsholder siden 1909. Og han har udfoldet en imponerende litterær Virksomhed. Over 60 Bøger er hans hidtidige Produktion, og flere følger. Hovedparten er politiske og oplysende Bøger, 10—12 af dem er Digtsamlinger. Ture Nerman er en politisk Stridsmand, men han er ogsaa en beaandet Lyriker og Poet, der har ydet straalende Bidrag til Sveriges nyere Digtning.

Men i »Trots allt!« har han været Stridsmanden, ogsaa naar han digtede. 10 Gange har Bladet været beslaglagt, 3 Gange har Ture Nerman været anklaget, og i November 1939 idømtes han 3 Maa neders Fængsel for en Artikel, der betegnede Nazismen som Skræk- og Gangster-vælde. I 1944 vakte han Opsigt med en lille, men meget virksom Bog »1940 Aars Mænd«, i hvilken han gennem Citater af Taler og Artikler frimodigt nagtede en Række ledende politiske Personligheder til den aandelige Defaitisme, med hvilken de ledede Nationen i de sorte Mørklægningsaar. For denne Bedrift blev han bandlyst af en Majoritet paa 305 mod 15 paa Socialdemokratiets Partikongres. Blandt »1940 Aars Mænd« var nemlig nogle af Ture Nermans egne og mest ophøjede Partifæller. Skæbnen har villet, at han den 10. Januar indtræder i Rigsdagens socialdemokratiske Gruppe. Maaske har han gjort sin største Indsats for de svenske Arbejdere, der var klart antinazistiske, men samtidig loyale over for Partiledelsen, og hvis officielle Presse gik i Spidsen, naar Nazismens Gerninger i Henhold til Eftergivenhedslinien skulde pakkes i Dun og Vat.

— Nu er alle i Sverige blevet Demokrater, siger Ture Nerman i en Samtale med Frit Danmark's Medarbejder. De, der allermost irriterer os er dem, som fra 1940 til 42 viste betydeligt mere demokratisk Beskedenhed og tilsvarende større Tilpasningsevne over for Hitler, og som forøvrigt nu til en vis Grad viser en lignende Tilpasningsevne over for Stalin. Man kan forstaa, at en lille Stat er forsigtig. Vi, der har været i Opposition til Eftergivenhedslinien, har dog heller aldrig krævet, at Sverige skulde gaa i Krig. Vi har forstaaet Forsigtigheden og billiget den, for Hitler var farlig. Vor Opposition var rettet mod tre Hovedpunkter:

Vi ønskede, at Sverige, med al sin Forsigtighed, skulde indtage en principielt stærkere og værdigere Holdning over for Nazismen.

Vi opponerede imod, at man til Hitlers Glæde undertrykte det frie Ord i Sverige, ligesom mod Mørklægningen af saa meget, som Folket havde Ret til at faa at vide.

Og vi ønskede, at Sverige klart og principielt skulde tage Stilling for det kæmpende Demokrati i Verden, i første Række for Norge.

I Rammen af dette var det, vi fremførte vore andre Krav: om Permittenttrafikkens Ophævelse, om Trykkefrihedens Genoprettelse, om Günthers Tilbagetræden m. m. Mens vi samtidig gjorde alt, hvad vi kunde, for at afsløre den tyske Infiltration her i Landet og vore Hjemmenazisters Omvæltningssplaner. Udviklingen har givet Oppositionen Ret. Vi har faaet alle vore Krav gennemført, og nu kommer alle de Afsløringer, som vi har afsløret forlængst. Regeringen er sluttet op paa Oppositionens, paa Verdensdemokratiets Side, og tilsyneladende kan man mene, at vi har været overflødige, men vi var paa Verdensdemokra-

tiets Side fra Begyndelsen, og det er vi stolte over.

Nu er man her i Landet demokratiske og antinazistiske paa en lige saa ureflekteret, overdreven og unuanceret Maade, som man tidligere var forsigtige og eftergivende. Nu bøjer man sig for de Allieredes Ønsker og Henstillinger, men alligevel gør man fra officiel Side i Realiteten kun lidt for at udrydde Nazismen i Sverige.

— Fra højtstaaende Side inden for Socialdemokratiet skal det nylig være blevet sagt, at Partiet, der selv i sin første Tid som Opposition blev bekæmpet af reaktionære Kredse, ikke i Dag kan bekæmpe en Bevægelse af anden Retning.

Hertil siger Ture Nerman:

— Man synes at betragte Nazismen som et Parti blandt Partier og ikke som en kriminel Sammensværgelse. Man har endnu ikke opdaget, at den er det. Man tilpasser sig i det ydre den nye Magtsituation, men gør indadtil intet for at tage et moralsk Standpunkt A. Rasten

“Frit Danmark” og Tjenestemandsdømstolen

Finansministeren har nedsat et Udvalg, der skal overveje, hvorvidt det vil være paakrævet at ændre Loven om Oprettelse af en ekstraordinær Tjenestemandsdømstol m. v. Initiativet hertil er øjensynlig kommet fra politisk Hold, og Udvalgets Nedsættelse maa formentlig ses i Forbindelse med det tidligere nedsatte Udvalg vedrørende Revisionen af Forræderi-Lovene.

I Udvalget sidder:

Kammeradvokat Arne Kemp,

Statsadvokat Olafsson,

Afdelingschef H. C. Andersen, Finansministeriet,

Landsretssagfører Harup og

fung. Landsdommer Topsøe-Jensen.

Den sidstnævnte er udpeget af Frit Danmarks Tjenestemandsgupper, og dette har medført, at de fire store forhandlingsberettigede Tjenestemandsgorganisationer har fremført en Protest overfor Finansministeren. I den Anledning har Frit Danmarks Tjenestemandsgupper den 4. Marts d. A. tilskrevet de fire Centralorganisationer, Danske Statsembedsmænds Samraad, Statstjenestemændenes Centralorganisation I og II og Danmarks Lærerforening saaledes:

»I Anledning af, at det er blevet Tjenestemandsgupperne bekendt, at Centralorganisationen overfor Finansministeriet har protesteret mod, at Centralorganisationen ikke er blevet repræsenteret i det af Finansministeriet nedsatte Udvalg vedrørende Revisionen af Loven om en ekstraordinær Tjenestemandsdømstol m. v. og mod, at Tjenestemandsgupperne er blevet repræsenteret i dette Udvalg, ønsker Tjenestemandsgupperne at oplyse følgende:

- 1) at Tjenestemandsgupperne ikke har udtrykt Ønske om et saadant Udvalgs Nedsættelse,
- 2) at Tjenestemandsgupperne, da der i Dagspressen fremkom Forlydende om, at et saadant Udvalg skulde nedsættes, henvendte sig til Finansministeren og henstillede, at Grupperne maatte blive repræsenteret i det paagældende Udvalg. Som Baggrund for denne Henstilling pegede man paa, at Tjenestemandsgupperne allerede under Besættelsen og umiddelbart efter dennes Ophør udførte et ret betydeligt forberedende Arbejde med Hensikts paa denne Lovgivning, og at Tjenestemandsgupperne repræsenterer baade Tjenestemænd og andre offentligt ansatte indenfor Stat, Kommuner samt koncessionerede og dermed ligestillede Selskaber og Institutioner,
- 3) at Tjenestemandsgupperne ikke paa nogen Maade tænkte sig, at denne Henvendelse skulde føre til, at de forhandlingsberettigede Tjenestemandsgorganisationer ikke vilde blive repræsenterede i det paagældende Udvalg, og at man ligesom Centralorganisationen finder det uheldigt, at disse ikke er repræsenteret i Udvalget, samt at man vil finde det meget ønskeligt, om Organisationerne blev repræsenteret i Udvalget.
- 4) at Tjenestemandsgupperne dog ikke kan anerkende, at en saadan Repræsentation skulde udelukke, at Tjenestemandsgupperne er repræsenteret i Udvalget.

KJÆMPENDE DIKTNING

Af Arnulf Øverland

I Anledning af den norske Forfatterforenings Jubilæum holdt Arnulf Øverland en Tale, hvoraf vi citerer Slutningen:

For nogen år siden kom der ut en bok, som i oversættelse het »Tatt av vinden«, og da den var blitt solgt, først i Amerika og siden i alle europæiske land i svære oplag, så kom der flinke diktere og skrev den om igjen og blev søkkrike på no time. Og det er nydelig å ha mange penger; men kan vi ikke heller tjene dem paa andre ting? — Jeg ber så bønlig: Skriv ikke forlagsartikler og vind ikke premier uten det skulde ske ved et ulykkestilfælde!

For hvad vi end måtte ha av plikter, så er vi ikke på nogen måte forpliktet til å gjøre lykke! Det er helt andre ting, vi er forpliktet til, — næsten bare en eneste ting: hæderlighet!

Og her er der ingen vei utenom. Vi er nødt til å skrive ut fra vor inderste overbevisning, ut fra en uforfalsket — jeg gjentar: *uforfalsket!* — følelse. Vi har absolut ikke lov til å lyve, selv om boken da blir meget pener og lyserødere og meget mere positiv og idealistisk og salgbar! Vi har ikke lov til å la os »ta av vinden«!

Og hvorfor ikke? Jo, fordi vor opgave er såvidt alvorlig, at det kan gå en koldt nedover ryggen, når en virkelig av og til begriper, hvad det er, en har påtatt sig: Ved å skrive og utgi bøker står vi ved siden av pressen, kringkastingen, skolen og kirken, som alle, hver på sin måte er med på å skape og præge en kommende slekt og en kommende tid!

Og mere end det: Det er først og fremst det skrevne ord, som bærer bud til de enkelte mennesker og gir dem et åndelig felleseie, gjør dem til et folk!

Dette folket skal, blandt andet ved sin diktning, holdes sammen i en nasjonal enhet, øves op i en tenkemåte og i en moralsk form, som kan motstå fremmed undertrykkelse og forsøk på å slette os ut. Vor kulturelle arv skal vi overlevere til efterslekten, og vi skal bidra til å bevare den historiske kontinuitet.

Vi ser denne opgaven klart stillet i den islandske ættesaga og ført videre i dens siste vældige utløper — boken om Juvikfolket.

Vi har endnu mere å gjøre. Vi kan ikke lukke døre og vinduer og hygge os ved vor egen fortreffelighet. Vi har naboer, som har git os meget, ikke bare i disse årene, og ikke bare matpakker! Vi må håpe å få anledning til å gi dem noget igjen.

Og eftersom vi er nordmænd, så er vi også mennesker. Vi lever alle i et mer eller mindre påtagelig skjæbnefællesskap. Vi kan ikke gjøre andre ondt uten å skade os selv, og vi kan ikke gjøre os selv noget godt uten å gjøre godt mot andre.

I alle fald vet vi, at verden er ikke bedre end at de fleste mennesker lever under et stadig tryk av nød og uretfærdighet. Vi har ikke lov til å se rolig på det.

Det er ikke sikkert, at vi kan hjelpe alle og enhver, det er ikke sikkert, at vi kan gjøre så meget godt og nyttig. Men vi kan i det mindste la være å medvirke til det onde. Om den enkelte dikter ikke har nogen nævneværdig, eller kanskje slett ingen makt, så kan han i det mindste la være å forherlige råskapen (slik som vi nu ser den beatificert på Det nye teater*), og han kan forhåpentlig nu og da gi uttrykk for anstendig menneskelighet. Det er ikke helt unødvendig.

Vi har gjennomgått en prøvetid på fem år, og vi har holdt den ut. Det norske folk tålte den. Det skyldes *blandt andet* en del diktere, hvis arbeide har båret frukt gjennom lange tider, men allermost i disse fem årene: Wergeland, Aasen, Vinje, Bjørnson, Ibsen, Garborg, Kielland, Sivle. Og endda flere.

*) Hermed sigtes til Bertil Malmberg: *Excellencen.* (U. A.)

Deres arbeide var ikke bare latterlig, ikke *helt* unødvendig.

Også under selve krigen gjorde mange norske diktere godt og ærlig arbeide — i Amerika, i Sverige, i England.

Jeg skal bare nævne ett navn. Det nævner sig forresten selv: Nordahl Grieg.

Han førte i mange år en utrættelig kamp for å vække os. Tilslutt hadde han kanskje en følelse av, at ordene ikke strak til, — at han måtte sette livet ind. Måtte han har lært os noget!

Jeg hylder den diktning, som ikke er papir, ikke forlagsartikkel og sukses — selv om den kanskje også blir *det!* —

Jeg hylder den kjæmpende diktning, den diktning, som ikke er ufarlig, det ord, som blir gjerning! Vi kan komme til å trænge den fremdeles!

Men ikke bare den. Menneskene har også ofte en indre kamp å bestå; den kan være like tung som nogen våpenbyrde.

Vi skal være beredt på å våke over retfærdigheten, beredt på å forsvare vor nasjonale eksistens. Men der er i hvert enkelt menneske livsværdier, som også skal forsvares. Der er sjælelige substanser, som er vanskelig å gripe og omskrive med ord; der er i hvert fald kimen til en skjønhetsflora og jordbund for nye tanker.

Jeg har det ønske for vor forening, at den nu og da kunde få anledning til å gi vern for fremvekst av skapende ide, for det underlige, som vi pleier å kalde ånd.

Held for dem -

Thune Jacobsen udtaler, at hvis han havde været Student under Besættelsen, vilde han sikkert ha' været Sabotør.

I Halviemserne blev Thune Jacobsen Student.

Og den Gang var Sabotage ikke nær saa kendt.

Der var ikke nogen Bomber eller Krudt den Gang.

Højst man smadrede et Ølglass paa en Restaurant.

Der var ingen Krig i Landet, det var meget før.

Kun af den Grund har han ikke været Sabotør.

Kun paa Grund af Tidens Ugunst var det ham forment.

Og da Chancen kom omsider, saa var det for sent.

For da Tiden kom, sad Thune paa sin Taburet.

Saa kan jo enhver begribe, det var ikke let.

Og hans store Kald i Livet blev at undgaa Strid.

Held for dem, der blev Studenter, i den rette Tid!

Spitfire.

Domstolene og Tillidskrisen

Stikkeren Klagenbergs Tilstaaelse kom som en Befrielse. Landsrettens Frifindelse for Stikker-Sigtelsen ud'øste saa stærke Stemninger og Følelser i Befolkningen, at det var tydeligt, at denne Sag for den almene Bevidsthed kom til at staa som en afgørende Prøveeksempel paa, om Retten skulde ske Fyldest overfor de værste og farligste Forbrydere, vort Land har kendt. Alle og enhver ved, at det i et Retssamfund som det danske vil være ugørligt at straffe f. Eks. alle Stikkere, skønt der er Enighed om, at der overfor en saadan Forbrydelse ikke bør vises nogen som helst Mildhed. Men det ligger i selve Sagens Natur, at der vil ikke kunne føres retsgyldigt Bevis for Stikkervirksomhed overfor alle Besættelsestidens Angivere, og uden retsgyldigt Bevis kan et Retssamfund naturligvis ikke dømme nogen. Det vil ikke kunne undgaas, at der gaar Folk rundt iblandt os, om hvilke vi ikke aner, at de har været Gestapos Haandlangere. Og lige saa givet er det, at de arresterede og sigtede Landssvigere normalt ikke vil tilstaa en Tøddel mere end det, Anklagemyndigheden har oplagte Beviser paa. Naar man tænker paa, hvor lille en Procentdel af Sandheden Tyskerne fik ud af deres danske Fanger — *selv i de Tiltælde, hvor de anvendte Tortur* — maa man gøre sig klart, at mange af Tyskernes Haandlangere kun vil blive dømt for en Brøkdel af de Forbrydelser, de vitteligt har begaaet.

Det er netop paa Baggrund af saadanne Betragtninger, at Kravet om et virkeligt Opgør med dem, man ved har forbrudt sig, er blevet saa livsvigtigt, at Befolkningen reagerer voldsommere end nogensinde før i Fredstider. En Folkestrejke som Protest mod en Landsretsdom havde før Besættelsen været utænkelig. Naar det skete efter Klagenbergdommen, var det, fordi de 95 pCt. af Befolkningen efter Bladenes Referater af Sagen følte sig overbevist om, at Klagenberg havde begaaet den Forbrydelse, han blev frikendt for, og at han havde trukket Tilstaaelsen tilbage for at undgaa at blive dømt til Døden.

Det viser sig nu, at de 95 pCt. havde Ret. Stillet overfor nye afgørende Beviser maatte Hipomanden vedgaa, at han var Stikker. (For øvrigt har man vel Lov at antage, at enhver Hipomand havde den bedste Vilje til at være Stikker, og at de 99 pCt. af dem ogsaa var det i Realiteten, selvom det maa ske kun kan bevises for 15 eller 20 Procents Vedkommende. Hvorfor Pokker skulde de ellers være Hipomænd?)

Efter alle de fordømmende Ord, der har været udtalt mod Folkestrejken, bør det nu ikke glemmes, at det vel i høj Grad var denne spontane Folkereaktion, der satte Skub i den fornyede Undersøgelse, og Anklagemyndigheden, som bl. a. havde begaaet den Brøler ikke at give Retten Meddelelse om Klagenbergs frivillige Tilstaaelse overfor Politiets Overlæge, har rehabiliteret sig ved sit dygtige Arbejde for at komme helt tilbunds i denne Sag.

Der er ingen Grund til at hovere hverken overfor Landsretten eller Anklagemyndigheden, men der er Grund til at glæde sig over, at i en Sag, der i Befolkningens Øjne er kommet til at staa som Eksemplet paa, hvorvidt Fredstidens Retsopgør med Stikkerne skal føres tilbunds eller ej, er det — ikke mindst takket være Folkets vaagne Retsfølelse — lykkedes at faa den fulde Sandhed for Dagen, saa ingen Domstol mere kan lade sig bluffe af Klagenbergs Løgne.

Demokratiets dygtige politimæssige Metoder har ført til en Sejr, som overalt vil blive hilst med Tilfredshed.

Vi lader os ikke rokke

Churchills Tale i Fulton og Kalinins Artikel i Tidsskriftet »Bolsjevik« har faaet Slugten mellem Østen og Vesten til at aabne sig paany; Jordens Folk med de Forenede Nationer i Spidsen stirrer ned i Mørket og aner i Dybet de onde Kræfters Spil.

Hvordan skal det gaa den udpinte og bange Verden — hvordan skal det gaa os? Kan det forhindres, at den bitre Mistænksomhed, der i Øjeblikket hersker mellem Nationerne, ogsaa vil forgifte os og sætte Spor i vort indenrigspolitiske Liv?

Tiden vil vise det, men eet er i hvert Fald sikkert, at giver vi op nu, det vil sige, lader vi os gyngede op og ned og smide frem og tilbage af de Stemninger og Svingninger, der bølger og strømmer paa Storpolitikens urolige Hav, saa vil det meget hurtigt gaa galt for os.

De forløbne Aar, der i saa høj Grad har øget vor Interesse for Udenrigspolitik, har imidlertid ogsaa samtidig skærpet vor Vurderingsevne: vi lader os ikke med een Gang overbevise eller løbe over Ende end ikke af de Størstes Tale eller Skrift, vi spejder straks efter de politiske Hensigter og stræber efter at holde os fri af tilfældige Følelspaavirkninger. Vi har lært, at Politik er ikke en Kamp mellem en Englefront og en Djævlfront, paa begge Sider staar Mennesker paa godt og ondt, opsatte paa at kæmpe for deres særlige Interesser.

Det er rigtigt, at vi ikke kan isolere os fra den øvrige Verden, og at vi er tvunget til i vor Udenrigspolitik at overveje og afveje vore Handlinger i Takt med Udviklingen, men det betyder ikke, at vi er nødt til i det danske Samfunds Lilleverden at afspejle en hastig Række af Billeder af den storpolitiske Verdens Kaos.

De Erfaringer, vi har gjort under Besættelsen, alt det vi har lært om hinandens Væsen og Ræsonneren, det skal ikke krænkes udefra.

I de sidste Uger har et Enten-Eller skrevet et flammende Spørgsmaalstegn paa Verdenspolitikens Rundhorisont; men det, vi kæmpede for, var et Baade-Og, derude og herhjemme.

Det er saa nemt at opregne de Skuffelser, som Modstandsbevægelsens Folk har lidt efter Befrielsen, og nu kunde det se ud, som om Situationen ude i Verden skal gøre vor Tro til Skamme. Men vor Tro rider ikke paa de politiske Konjunkturer, vi vedbliver at stole paa det tværpolitiske Sammenholds Værdi og Livskraft. Egne Erfaringer kan ikke dræbes eller svækkes af den ene eller den anden Form for politisk Spilfægteri — det preller af mod vor Tillid til hinandens retfærdige Maal og gode Hensigter. Vi er en Flok af Mennesker, der har rakt hinanden Haanden, og vi danner en Kæde, der ikke lader sig rokke.

Fhv. Overlæge Jens Nielsen og Lægeforeningen

Efter at have bragt i Erfaring, at Dr. med. Ove Brinch i Anledning af Jens Nielsen-Sagen har udmeldt sig af Den alm. danske Lægeforening, har vi anmodet Dr. Brinch om at gøre Rede for sine Motiver til dette usædvanlige Skridt.

Det er almindelig kendt, at Lægestanden i det store og hele indtog en fast og aktiv, nationalt præget Holdning overfor Besættelsesmagten. Det er derfor ganske naturligt, at mange har undret sig over den Lemfældighed, hvormed Lægeforeningens Udrensningsorganer er gaaet frem overfor Medlemmer, der har indtaget en nationalt uværdig Holdning under Besættelsen. Til Orientering i denne Sag og med særligt Henblik paa Sagen imod fhv. Overlæge Jens Nielsen kan følgende tjene:

Den alm. danske Lægeforening er en faglig Sammenslutning, der omfatter praktisk talt alle Landets Læger. Opstaar der Uenighed mellem Medlemmerne indbyrdes eller mellem Medlemmerne og Kredforeningernes Bestyrelser, kan Sagen afgøres ved en kollegial Voldgiftsret. Dennes Kendelse kan evt. appelleres til Overvoldgiftsretten. Dennes Afgørelse er definitiv, og for at undgaa, at der tærskes Langhalm paa den i al Fremtid, har man truffet den Bestemmelse, at den ikke maa diskuteres i Presse og paa Møder.

Da nu Lægeforeningen sidste Sommer skulde organisere en Udrensning blandt sine Medlemmer, blev der nedsat et snævert Udvalg af Læger, som fik til Opgave at undersøge de Anklager, der gennem Lægernes Kredforeninger blev rettet imod visse Medlemmer. Udvalget kunde, hvis det fandt det tilstrækkeligt, lade Sagen afgøre med en Misbilligelse, eller det kunde henvise den til Hovedbestyrelsen, der igen kunde henvise den til Overvoldgiftsretten, som evt. kunde indstille Anklagede til Eksklusion.

Det behøver ikke nogen lang Forklaring, at dette ikke var nogen heldig Fremgangsmaade. OVR fik ikke særlige Retningslinjer at gaa efter, men havde kun at rette sig efter Lægeforeningens almindelige kollegiale Vedtægter. I disse var Begrebet national uværdig Holdning under tysk Okkupation af gode Grunde ikke forudsat. Som Grundlag for en Kendelse havde da OVRs Medlemmer de ved Proceduren fremkomne Indlæg fra Aktor, Defensor og den Anklagede. Det er klart, at Aktors Ansvar her vilde blive stort.

Som Aktor i Sagen imod Overlæge Jens Nielsen, Radiumstationen, som af Udrensningsudvalget blev henvist til

OVR, havde man valgt en fremragende og højt agtet Læge, mod hvem man i faglig og menneskelig Henseende ikke kan rette nogen Kritik. Om hans Uvildighed kan der ej heller tvivles. Han har imidlertid, saa vidt vides, ikke haft nogen personlig Tilknytning til Modstandsbevægelsen og har været ganske ukendt med, hvorledes en Sag som den, han nu fik overladt, skulde gribes an i Praksis. Aktors Opgave maatte blive at skaffe sig et dybtgaaende Kendskab til Forholdene paa Radiumstationen og derudfra opstille Anklagen. At Aktors Kendskab til Forholdene paa Radiumstationen maa have været ganske overfladisk, fremgaar tydeligt deraf, at flere af Anklagepunkterne er formuleret ganske irrelevant eller insufficient. Dette kunde være undgaaet, hvis Aktor havde indhentet Oplysninger fra Centralkartotheket, hvilket ikke synes at have været forsøgt.

Jeg skal afstaa fra at gennemgaa alle Anklagepunkterne, men nøjes med at fremdrage to af dem: Ifølge det ene anklages Jens Nielsen for at have samlet et særligt tysksindet Personale om sig. OVR udtaler, at der ikke er forebragt noget, der støtter denne Anklage, hvorfor de afvises. Aktor har overset, at 6 eller 7 af Jens Nielsens nærmeste Medarbejdere var udpræget tyskorienterede. To af hans Lægemedarbejdere har af Lægeforeningens Hovedbestyrelse faaet en alvorlig Misbilligelse af dette Forhold, to af hans overordnede Sygeplejersker blev interneret efter 5. Maj (senere løsladt) og har siden ikke kunnet vende tilbage til Radiumstationen.

Et andet Forhold var følgende: Jens Nielsen anklages for at have indlagt en tysk Officer paa Radiumstationen uden om den normale Ventetid. OVR udtaler, at Ventetiden var 5 Dage, hvilket var normalt, derfor afvises ogsaa dette Anklagepunkt. Her er Aktors Anklage formuleret ganske irrelevant. Det afgørende er virkelig ikke, om Ventetiden var lidt længere eller kortere, da Oberleutnant Riedel led af en kronisk Sygdom, det afgørende er, at han ikke alene blev afvist, med at han overhovedet blev indlagt paa et privat Hospital, der i alt væsentligt drives for Midler, der indsamles ved Velgørenhed blandt danske Statsborgere (Landsforeningen til Kræftens Bekæmpelse). At Overlægen, da der ikke fandtes nogen ledig Enestue, lod indrette en saadan til den tyske Officer i en af Sygeplejerskernes Dagligstuer, synes ogsaa at være undgaaet Aktors Opmærksomhed.

I Sagen imod Jens Nielsen kan der ikke rettes nogen Kritik mod Overvoldgiftsretten for dens Kendelse. For det første er den kun vant til at dømme Lægerne imellem i Stridigheder vedrørende Honorarspørgsmaal, Overtagelse af Praksis, et Praksisomraades Afgrænsning eller lign. For det andet har den kun haft at holde sig til, hvad der af Aktor i Sagen blev den forelagt til Bedømmelse, og det har tydeligvis været saa beskedent, at Kendelsen kun kunde komme til at lyde paa Frifindelse. Hovedskylden maa lægges paa Aktor, som ikke har formaet at trænge tilbunds i Sagen. Han vil til sin Undskyldning kunne anføre, at en Læge er ganske uvant med den Slags »politimæssige« Undersøgelser, der er nødvendige i saadanne Forhold. Saa meget desto mere maa det beklages, at han ikke har søgt Assistance der, hvor den var at faa.

Ved at fratræde sin Overlægestilling har Jens Nielsen spillet Lægeforeningen et Puds, idet han nu ikke faar nogen Dom for sin nationale Uværdighed. Lægeforeningen har, støttet paa sine Vedtægter, erklæret, at OVRs Frifindelse er dens sidste Ord i Sagen og kan nu derfor ikke ekskludere ham. Lægeforeningen sidder derfor tilbage med Sorteper. Den, der ikke ønsker at være Medlem af Lægeforeningen samtidig med Jens Nielsen, har derfor kun den Udvej at melde sig ud af Foreningen. *Ove Brinch.*

I Tilknytning til ovenstaaende ønsker Frit Danmark at understrege, at saavidt vi har forstaaet Lægeforeningens Love, har *Overvoldgiftsretten* ikke blot Ret, men ogsaa Pligt til at indhente Oplysninger om den Anklagede — et Forhold, som man tilsyneladende i vid Udstrækning har negligeret, og som synes at være undgaaet Dr. Brinchs Opmærksomhed.

NAZIMETODER I AR

Af Dr. phil. Helmuth Gottschalk

Hvis Avislæseren havde en nogenlunde god Hukommelse (hvad han desværre ikke plejer at have), vilde han huske, at U. S. A. i Sommer 1945 paa Konferencen i San Francisco gjorde de mest energiske Anstrengelser for at faa Argentina optaget blandt de respektable demokratiske Nationer, der dengang konstituerede sig som Verdens Forenede Nationer. Argentina fik dengang Demokratiets blaa Stempel og blev Medlem af UNO. Men i Dag optræder det samme amerikanske Udenrigsministerium som Anklager mod selve dette »demokratiske« Argentina og beskylder Landets Regering for rendyrket nazistiske Regerings- og Terrormetoder.

Man ved ikke saa nøje, hvorfor U.S.A. pludselig opdager det argentinske Fascistregimes sande Karakter. Maaske er der efterhaanden kommet for mange tyske Nazister via Spanien og Portugal til Landet. Argentina kan blive et nazistisk Rustnings- og Organisationscentrum, en udmærket Erstatning for Ruhr og Øvreschlesien. Det er lidt afsides beliggende, men i Raketternes og Atombombernes Tidsalder spiller det ingen Rolle. Der kan opstaa Rustningsfabrikker og Laboratorier i Andesbjergene, som unddrager sig al Kontrol. Der er ingen Tvil om, at et Nazi-Argentina kan blive en Fare for Verdensfreden og især true den vestlige Halvklobe. Maaske er dette pludselig gaaet op for det amerikanske Udenrigsministerium.

De uhyggelige Læremestre.

Fra argentinsk Side svarer man oprørt og dybt krænket paa det amerikanske Angreb og bedyrer den mest englehvide Uskyldighed. Man lader gennemskinne, at U.S.A. sigter paa økonomisk og politisk Indblanding i et Lands Forhold, der for første Gang tænker at slaa et Slag for Sydamerikas undertrykte Arbejderklasse, og som

søger at befri sig for den fremmede Kapitales Udbytning.

Det vilde være vanskeligt at afgøre, hvem der har Ret. Men der findes heldigvis en Del Vidnesbyrd fra argentinsk Side, der viser, at Peron-Regimet virkelig anvender de mest rendyrkede nazistiske Metoder for at forberede et Valg, der som de tyske Valg i 1933 »legalt« skal bringe Nazismen til Magten. Det engelske Tidsskrift »New Statesman & Nation« bragte saaledes fornylig en Beretning fra en argentinsk Universitetsprofessor, der skildrer Forholdene i Buenos Aires. Metoderne der er tyske, og Læremestrene lader til at være de tyske Nazister.

De nazificerede Kapitalister vøltes, men...

Argentina oplevede i Juni 1943 en Militærrevolte, som uden Tvivl dengang fandt Befolkningens Sympati. De argentinske Masser, der selv er politisk temmelig passive og som mangler politiske Organisationer, var glade for, at en Militærsammensværgelse havde væltet det gamle reaktionære Rigmandsvælde. Disse argentinske Kapitalistgrupper, som i lang Tid havde udøvet Regeringsmagten, var naturligvis meget sympatisk indstillet overfor Fascister og Nazister og havde begunstiget Italien og Tyskland, saa meget de blot vovede. Indenrigspolitisk havde de ført et strengt og »patriarkalsk« Regimente med meget lidt Velvilje og desto mere »vi alene vide«. Men den nye Regering var værre. Den talte demokratisk, men viste sig i en Haandevending at være fascistisk.

En Række af de mest fremstaaende Universitetsprofessorer undertegnede en Proklamation, hvori den nye Regering opfordredes til at gennemføre demokratiske Principper og med Henblik paa Neutralitetspolitikken virkelig at opfylde Landets internationale Overens-

komster og Forpligtelser. Resultatet var, at mange af disse Professorer afskedigedes, og at Regeringen indsatte Kontrolører, der »skulde undersøge kommunistiske Sammensværgelser« ved Universiteterne. (Forresten er det ganske mærkeligt, at Reaktionen selv altid er saa ivrig efter at gøre Reklame for Kommunisterne ved at sætte Etiketten »kommunistisk« paa alle fremskridtsvenlige og demokratiske Tendenser, der ikke passer den).

Peron kommer til Magten.

Da det henimod Slutningen af Krigen blev klart, at Nazisterne vilde tabe, blev der organiseret et nyt rask Kup, hvorved den allerede kompromitterede fascistiske Statsledelse erstattedes med en ny Militærgruppe, Farrel-Peron-Kombinationen. Peron vilde blive Argentinas Fører, men helst under Bevarelse af legale Former, d. v. s. at han agtede at vinde Præsidentvalget. Valgforberedelserne ordnedes derfor efter bedste Nazimønster — med særligt Eftertryk paa Terror mod Modstandere.

Argentinerne har dog Æresfølelse.

Efter Tysklands Fald fik Argentina travlt med at sikre sig Sejrherrernes Bevaagenhed og søgte paa alle Maader at vise et demokratisk Ansigt, hvad der ogsaa bragte gode Resultater i San Francisco. Et Led i denne Camouflage-Politik var, at Universiteterne atter blev befriet for Kontrol, og at der lavedes en vældig Propaganda for aandelig Frihed, kulturel Autonomi og andre fine og dyre Ord. Peron regnede med, at de opponerende Professorer og Studenter vilde blive himmelhenrykte for saa megen Venlighed, efter at de først havde faaet Pisken at smage. Men der tog han fejl. Argentinerne er alligevel ikke saa vant til Pisken som Teutonerne. Der er mere Krudt i dem, maaske skal man hellere sige, mere Æresfølelse. Da de afskedigede Profes-

ENTINA

sorer blev genindsat i deres Embeder, var deres første Aktion sammen med Studenterne offentligt at kræve, at Regeringen skulde lægge Magten i den højeste Domstols Hænder, som derefter skulde anordne frie Valg. (Kan man forestille sig saa megen Rankryggethed ved tyske Universiteter?)

Peron arresterer Universitetsprofessorerne.

Oppositionen mod Peron fortsatte efter denne første Demonstration. Der organiseredes en »Frihedsmarch«, hvor Hundretusinder af Mennesker marcherede gennem Buenos Aires for at kræve Militærregeringens Tilbagetræden. Perons Modtræk var, at han under Foregivelse af at have opdaget en ny militær Sammensværgelse, erklærede Belejringstilstand. Undtagelsesbestemmelserne benyttedes til at arrestere Hundreder af Borgere i fremtrædende Stillinger, der mistænktes for demo-

kratiske Tilbøjeligheder, deriblandt Universiteternes Rektorer og Dekaner. Efter nogle Dages Arrest blev de uden Forhør eller Dom frigivet. Maaske vilde Peron kun skræmme dem, maaske var Indtrykket af denne Voldshandling saa ugunstigt, at han foretrak atter at tage et Skridt tilbage. I Córdoba f. Eks. satte den øverste Domsmyndighed sig selvstændigt ud over Arrestordrerne og beskyttede Rektoren og Professorerne mod denne ulovlige Fængsling. Peron sørgede senere for, at Dommeren blev afsat og arresteret sammen med Professorerne.

Man skyder paa Demonstranterne.

Alt dette lyder ganske vist ikke demokratisk, men dog i Sammenligning med tyske Forhold nærmest idyllisk. Men det gik ikke saa hyggeligt til overalt, og Brutaliteten er ved at gøre sig mere og mere gældende, jo nærmere man kommer Valgterminen. Flere Steder er Politiet begyndt at aabne Ild mod Demonstranter og har skudt en Del Studenter. Fangerne bliver mishandlet, og i La Plata fik to Studenter knust Rygsøjlen ved Slag. Politimesteren i La Plata er en ægte Fascist og for at undskylde sine Banditters Op-

træden erklærede han, at Universitetets Bygninger »er blevet anvendt til usædelige Formaal«, hvorefter Studierne anbragtes i Fængslet for Prostituerede. 400 mandlige Studenter blev i ægte Nazistil i 5 Dage indespærret i et Rum, hvor ikke engang 100 kunde staa.

Peron skaber sig en privat Armé.

Alt dette oprørte den offentlige Mening saa stærkt, at Peron ved et nyt Militærkup blev afsat. Men Glæden herover var kun kortvarig. Under sin »Regeringstid« havde Peron efter almindelig fascistisk Sædvane behandlet Statskassen som sin egen og havde derved sat sig i Besiddelse af endog særdeles betydelige Midler. I hvert Fald kunde han tillade sig at holde en privat Organisation, der stod midt imellem SS og »hemmelige Agenter«. Denne lille Privatarmé anvendte Peron efter sit Fald til at organisere en Slags Generalstrejke som Protest. Peron-Armeen terroriserede ved Hjælp af Politiet store Dele af Arbejderklassen og fik dem halvvejs med i Strejken. Man maa her ikke glemme, at de argentinske Arbejdere for Størstedelen er uorganiserede, som oftest politisk uvidende,

100.000 argentinske Borgere demonstrerer i Buenos Aires for Oberst Perons Valg til Republikkens Præsident.

de og uinteresserede, og at de ikke kan indse, hvorfor de skal udsætte sig for Overfald fra Banditter eller Politiet ved at tage Stilling for den ene eller den anden Militærdiktator.

Jøderne maatte holde for.

Perons Privatarmé terroriserede saaledes mange Bydele i Buenos Aires uden at finde Modstand og fyldte Hovedgaderne med en med Stokke og Knive bevæbnet Hob. De plyndrede mange af Universitetsprofessorernes Huse og Lejligheder, raabte til Studenterne om at komme frem og slaas og smurte politiske Skældsord og Karikaturer paa de offentlige Bygningers Vægge. Mange af disse Indskrifter havde antisemitisk Indhold! Perons Læremestre og Assistenten kan øjensynligt ikke forestille sig Gadens Politik, uden at de plutokratisk-bolsjeviske Jøder maa holde for. Man kan være overbevist om, at den tyske meteorologiske Station, som under Krigen kunde skjule sig en Tid paa Grønland,

havde alt forberedt for at overbevise Eskimoer og Isbjørne om, at de skulde reddes for de grønlandske Jøders Tyranni. Men Antisemitismen var kun en Del af Krydderierne, selv om den passede meget harmonisk til det hele. En anden af Indskrifterne, som altid gættede sig, lød: »Vær Patriot! Slaa en Student ihjel!«; endnu en anden, langt mere omfattende og grundig lød beskedent og enkelt: »Ned med Kulturen!«

Argentina trænger til Støtte.

Det maa indrømmes, at Føreren Peron er en lærenem Elev. Han bringer et Program, som den mest primitive, mest uoplyste, daarligste Del af Masserne let kan forstaa: »Ned med alting, især med Kulturen«. Dette Program, som havde saa meget fristende for de tyske Universiteter, fandt dog ikke Bifald hos Argentinas Studenter og Professorer. Det gennemskuedes ogsaa af Argentinas organiserede Arbejdere, hvis Fagforeninger derfor undertrykkes og for det meste er blevet opløst

af Fascistregimet. Men denne Modstand har unægtelig daarlige Kaar for sin Kamp, naar de argentinske Nazister kontrollerer Presse og Radio, og naar de raader over Politiet samt især over Statskasserne og alle offentlige Midler.

Argentinas kæmpende Demokrati trænger derfor til al den Hjælp, som Verdens forenede Demokratier kan give det.

Helmuth Gottschalk.

*

P.S. Efter denne Artikel er skrevet, foreligger som bekendt Resultatet af »det frie Valg« i Argentina, der betyder Sejr for Peron og hans Styre.

BREVE TIL F. D.

Ejendomsbesiddere og Georgisme.

I »Frit Danmark« Nr. 37 af 25. f. M. skriver Lektor, cand. polit. Sven Røgind i sin Artikel »I Selvangivelsens Maaned«: »Ejendomsbesiddere synes det vistnok ikke, med mindre de sværger til den georgeistiske Livsanskuelse — — —«

Jeg vil gerne hermed bede Dem om at faa ham til nærmere at forklare denne Udtalelse. Jeg forstaaer den nemlig saaledes, at han mener, at Henry George's Tilhængere gaar ind for højere Ejendomsskatter. Hvis min Opfattelse er rigtig, synes jeg, Lektor Røginds Paastand trænger til en nærmere Forklaring.

Jeg er selv Tilhænger af Henry George's Livsanskuelse og bor i eget Hus.

Frithjof B. Mortensen.

Den henkastede lille Bemærkning om Ejendomsbesiddere, som »sværger til den georgeistiske Livsanskuelse«, sigtede blot til det Forhold, at Georgeisterne ønsker at opkræve fuld Grundskyld, eller sagt med andre Ord, at konfiskere Jordværdien. Det kan Ingeniør Mortensen ikke være uvidende om. Formentlig har han i Tankerne, at Georgisterne saa samtidig vil befri os for andre Skatter, men rent bortset fra det utopiske heri, var der for mig ingen Grund til i den givne Sammenhæng at gaa nærmere ind derpaa.

Sven Røgind.

Kvindernes Skyggetilværelse.

Jeg vil gerne fremføre et Par Bemærkninger til den iøvrigt udmærkede Artikel »Kvinder til Kongres«.

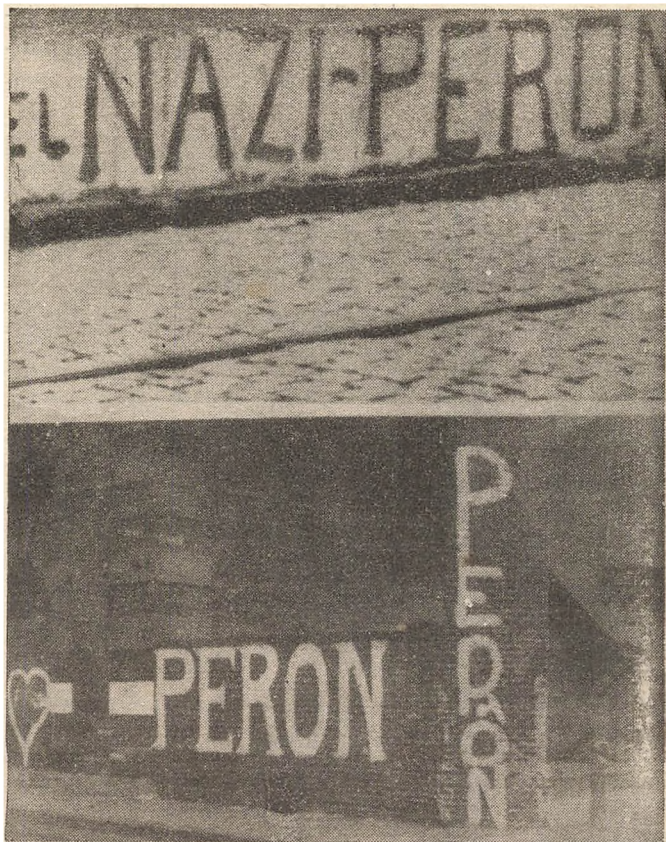
Mon ikke den væsentligste Grund til, at Kvinder fører en Skyggetilværelse i Politik er, at saa yderst faa Mænd forstaaer, hvor vigtigt det er for Samfundet, at Kvinderne er politisk vaagne.

Der er vist faa Mennesker, der er saa bundne af deres Arbejde, som Husmødre med Børn, og det er ikke mindst de Kvinder, der ved, hvor Skoen trykker, og som Følge deraf er det særlig deres Meninger, Samfundet har Brug for at høre.

I langt de fleste Hjem er det en Selvfølge, at det er Manden, der gaar til politiske Møder og Kvinden, der bliver hjemme og passer Børnene. Naar Manden ikke forstaaer — eller direkte modarbejder — Kvindens Interesse for Politik, er det meget vanskeligt for en samvittighedsfuld og travlt optaget Husmoder at tage aktivt Del i Politik.

Der er vist ikke noget underligt i, at de fleste Kvinder ikke har Initiativ til at gaa aktivt ind i Politik, naar Børnene er fra Haanden. Da er de ca. 50 Aar, og saa skal der meget stor Energi til at begynde. Det er meget uheldigt og bør ændres; men mon det ikke er Grunden til, at det er de fine Damer, der mødes til Kongresser?

Esther Ronnenberg.

Under Valgkampagnen i Buenos Aires til Præsidentvalget var Oberst Peron den mest omdiskuterede Person, og paa alle Mure blev der skrevet Sentenser for og imod hans Valg. Billedet viser foroven en Advarsel mod »Nazi-Peron« og forneden en Opfordring til at stemme paa Peron.

ALT KLARER SIG

ALT klarer sig efterhaanden, sagde Christmas Møller forleden, da Venstre-regeringens Handelsminister Hr. Villemoes kom og foreslog uændret Forlængelse af Vareforsyningsloven. Hermed hentydede han til Venstres Valgagitation, som jo lige siden Rigsdagen traadte sammen efter Valget har været Genstand for de andre Partiers udelte Opmærksomhed. Venstre førte sin Valgkamp især ved at tale om Handelsfrihed kontra Planøkonomi og paa det sydslesvigske Spørgsmaal. Det er nok rigtigt, at man ikke lovede straks at afskaffe Vareforsyningsdirektoratet, hvis man kom til Magten, men der er selvfølgelig en Forklaring paa, at Venstre fik saa mange Bystemmer. Mon disse Vælgere stemte for en uændret Forlængelse af det Importsystem, vi har? Og mon de Mennesker, som gav Partiet deres Stemme, havde tænkt sig den Politik i det sydslesvigske Spørgsmaal, som nu er kommet til Udtryk gennem Udenrigsminister *Gustav Rasmussens Tale?* Det var med Henblik paa disse to Begivenheder, Christmas Møller kom med denne Udtalelse.

DER har været andre Stridsspørgsmaal. Flere af dem er løst lettere end forventet. Socialminister *S. P. Larsen* har hidtil nogenlunde klaret Skærene, selv om han — sikkert mod sin Vilje — har maattet undvære Socialdemokraternes Medarbejderskab, bl. a. i Spørgsmaalet om Arbejdsfordelingsloven. Han har ellers strakt sig vidt. Hvem skulde ane, at han vilde akceptere et kommunistisk Forslag om en Engangshjælp til de gamle og syge? Hr. *S. P. Larsen* delte den ganske vist i to Portioner, 50 Kr. straks og 50 Kr. senere, men de 100 Kr. fik de altsaa. Der er noget imponerende i dette, for kender man noget til Rigsdagspolitik, saa ved man, at der skal meget til, før en Minister gaar med til at ophøje et Oppositionsforslag til Lov. Man forstaar saa blot ikke, hvorfor de ikke kunde faa Pengene med det samme. Men maaske var det for ikke at skulle sige nej næste Gang et lignende Forslag blev fremsat?

Paa det sociale Omraade søger Ven-

stre at skjule, at det har haft en Hoveding ved Navn *Madsen Mygdal*. Der er heller ingen Ære ved at mindes ham i Dag, skønt det var ham, der opfandt Valutacentralen, som senere, da det ikke saa meget gjaldt om at holde Varerne ude som at faa dem ind i Landet, skiftede Navn til Vareforsyningsdirektoratet. Venstre var det Parti, der i Trediverne først rendte fra Valutacentralen. Siden, da Socialdemokraterne og de Radikale efter Landstingssejren i 1935 kunde selv, fulgte de Konservative dem. Men nu falder det i Venstres tunge Lod at maatte foreslaa en Forlængelse af den af Handelen saa forhadte Lov.

I det sydslesvigske Spørgsmaal er man stillet noget lignende. Hvem skulde før og under Valget have troet, at en Venstre-Udenrigsminister vilde samle hele Folketinget om en Redegørelse for, hvad der er sket hernede? Vi hørte under Valgkampen Toner, der stærkt mindede om 1920-Agitationen for anden Zone, men Hr. *Gustav Rasmussen* var fjernt fra enhver Form for at spille paa Følelserne. Hans Redegørelse samlede Respekt om hans Person og om Udenrigsministeriets Indsats i dette prekære Spørgsmaal. Han fik et Tillidsvotum af samtlige Partier, men kun fordi han holdt sig Venstres Agitation paa Afstand.

Anderledes stiller Sagen sig, naar vi kommer til Justitsminister *Elmqvists* Forslag til en Revision af Forræderiloven. Her er Skellet mellem Partierne tilsyneladende skarpt. Da Forslaget kom til 1. Behandling, lod baade Socialdemokrater, Konservative, Kommuniste og Dansk Samling Ministeren forstaa, at helt let vilde dette Forslag ikke gaa igennem Tinget. De Konservatives Ordfører, Hr. *Hjermind*, vurderede Antallet af Løsladelser til 6,800. Ministeren mente, det »kun« vilde blive 5000, der slap ud, naar de havde siddet i 1 til 1½ Aar. Heroverfor pegede Hr. *Hjermind* paa, at det Juristudvalg, som havde udarbejdet den Betænkning, der dannede Basis for Ministerens Forslag, anslog, at af 7,600 Varetægtsfanger og ca. 3,700 Domfældte, vilde der den 1. Maj i Aar kun være 4,500 tilbage. Han maatte derfor fastholde Tallet 6,800 som det sandsynligste Antal paa de Personer,

der vilde blive løsladt, hvis Hr. *Elmqvists* Forslag blev ophøjet til Lov.

STÆRKERE stod Ministeren dog i Spørgsmaalet om Prøveløsladelser. Han henviste bl. a. til det Udvalg, »Frit Danmark« har nedsat til Overvejelse af, hvorledes de politiske Forbrydere skal behandles og gjorde opmærksom paa, at Udvalget enstemmigt gik ind for Prøveløsladelser. Han pegede videre paa, at Fængselsfolk havde erklæret, at uden det Incitament, som Prøveløsladelsen er, vilde det være umuligt at have med de vanskelige Fanger at gøre.

Nu ligger Forslaget i et Folketingsudvalg. Ministeren var klar over alledere ved 1. Behandling, at han maatte være villig til at forhandle. Han har jo sikkert i frisk Erindring den Skæbne, der blev hans lille Forslag om at løslade en hel Del af de mindre Forrædere til Del, at det blev fuldstændig omkalfatret, inden det naaede fra Rigsdagen. Med Hensyn til de mange Løsladelser oplever han sikkert det samme denne Gang, noget redder han jo nok. Men om eet er der ingen synderlig Uenighed blandt Rigsdagens syv Partier: de grove Forbrydere skal straffes strengt.

Ogsaa om andre Ting er der i Hovedsagen Enighed: det meget store Forslag om Fremtidens Byggeri, som Indenrigsminister *Kjær* har fremsat, tyder ikke paa Angst for at bryde med den Fortid, som Modstanderne saa ofte har forbeholdt Venstre.

NU har Demokratiet overlevet sin sværeste Krise, og saa kan det godt taale, at vi raillerer lidt over dets Svagheder. Mon ret mange Avislæsere har bemærket, at vi har faaet en ny Sygehuslov, en meget omfattende Lov? Næppe. Den blev gennemført i Huj og Hast, skønt det var 140 Aar siden den sidste Lov paa dette Omraade blev til. Men det har sin Forklaring. Den nye Lov flytter nemlig om paa Udgifterne, medens en stor Del af Udgifterne for Amtskommunernes Vedkommende blev udredet af Grundskylden, flyttes de nu over paa Indkomsten. Hvem der faar Fordelen heraf er ikke vanskeligt at se, men — Kommunevalget stod for Døren. Man skulde have noget med hjem til de trofaste Vælgere.

Kolligator.

BESÆTTELSESTIDENS FAKTA

De to sidst udkomne Bind anmeldt af

LRS. Niels Andersen

Af Sagførerraadets dokumentariske Haandbog: Besættelsestidens Fakta foreligger nu 2. Bind, 1. og 2. Del.

1. Del af det nye Bind indledes med et Afsnit om tysk Styre og Terror og omfatter tyske Udtalelser, Artikler, officielle Meddelelser, Krigsretsdomme m. v., ordnet strengt kronologisk. De illustrerer udmærket Udviklingens forskellige Faser fra Samarbejdspolitikens Start over dens Fallit til Lovløshedens og Terrorismens Epoke, kulminerende med det store Antal Henrettelser i Foraaret 1945.

Det slutter med en Statistik over Besættelsestidens Ofre.

Det følgende Afsnit handler om den nazistiske Propaganda. De Eksempler, der er valgt, er dog dels for faa, dels for brudstykkeagtige til at kunne give noget virkeligt Indtryk af Propagandaens Karakter og Omfang. Vel var den baade slet og tilfældig — men ogsaa dette kan jo dokumenteres og kunde være bedre belyst end sket er.

Interessant er Skrivelsen fra August 1940 fra den herværende tyske Propagandaledelse til Værnemagtens Propagandaafdeling i Berlin. I Skrivelsen fremhæves Befolkningens voksende Uvilje mod Tyskerne, og der peges paa de Vanskeligheder, som paa alle Omraader møder den tyske Propaganda. Visse Tyskere synes saaledes allerede paa et tidligt Tidspunkt at have haft en Fornemmelse af, at deres Propagandasæd faldt paa Stengrund.

Efter Propagandaen følger et meget omfattende Afsnit om Erhvervslivet og Besættelsesmagten, Værkets vægtigste, der indeholder en Rigdom af Oplysninger om den økonomiske Udplyndring og om det Væld af Kontrolforanstaltninger, ved Hjælp af hvilke de danske Myndigheder søgte at dæmme op for denne.

Der indledes med en indgaaende og meget instruktiv Redegørelse for Nationalbankens Finansiering af Ydelser til Besættelsesmagten over de to Konti: den ved Besættelsen oprettede Besættelseskonto (Værnemagtskonto) og den i 1935 oprettede dansk-tyske Clearingkonto.

Som en lille, men meget betegnende Detaille kan nævnes, at Tyskerne ved Administrationen af den mellem de tyske Myndigheder og Nationalbanken truffene Ordning til Begrænsning af Værnemagtens Forbrug af Kontanter udtryk-

kelig godkendte kontante Udbetaling til Brug ved Opkøb paa den sorte Børs.

Dernæst behandles Værnemagts-Entrepreneurarbejderne og de ekstraordinære Industrileverancer og de i Forbindelse hermed staaende Kontrolforanstaltninger.

At disse har haft i hvert Fald nogen Betydning ses af, at de Gang paa Gang mødte Modstand fra tysk Side, fordi Tyskerne mente at kunne konstatere, at de hæmmede den »Lieferfreude«, som man fra tysk Side var interesseret i at befordre.

Iøvrigt var Kontrolforanstaltningerne ikke blot rettede mod Tyskerne, men tilsigtede ligesaa fuldt fra Myndighedernes Side at kølne og modvirke den Redebonhed, hvormed Værnemagerne stillede sig til Tyskernes Disposition for at bistaa med Landets Udplyndring.

Naar man præsenteres for det Materiale vedrørende Værnemagernes Virksomhed, som det her er lykkedes at samle sammen, stiller man sig stadig uforstaaende overfor, at Værnemageriet i strafferetlig Henseende skal frembyde saa alvorlige Problemer.

Den Gerning, der her er øvet, fortjener visselig intet overdrevent Hensyn.

Det gælder, selv naar man tager de Godkendelser og Tilladelser i Betragtning, som Værnemagerne nu skyder sig ind under, og ved Hjælp af hvilke de søger at kaste Legalitetens Skær over deres Virksomhed.

I denne Forbindelse kan nævnes en i Værket gengivet Skrivelse, som Udenrigsministeriets Kommitterede i Industrisager, Direktør Vedel, i Juni 1945 har tilstillet Chefen for Københavns Krisepoliti. I Skrivelsen fremhæves det, at den Kommitteredes saakaldte »Ordregodkendelse« alene har kunnet være en foreløbig *Godkendelse af Prisen* men ikke en Vurdering af, om anstødeligt Initiativ eller en Tvangssituation har foreligget.

Forholdet var det, at Myndighederne kun i yderst sjældne Tilfælde formaaede at nægte Ordregodkendelse. Naar Ordregodkendelserne saaledes — i hvert Fald i vidt Omfang — er fremtvunget fra tysk Side, er det vanskeligt at se, med hvilken Ret Værnemagerne paaberaaber sig dem som diskulperende.

Der findes ogsaa et Kapitel om danske Arbejdere i Tyskland. Man hæfter sig bl. a. ved en fortrolig Skrivelse fra 1942

fra Arbejdsministeriet til Udenrigsministeriet angaaende stedfundne Mishandlinger i de saakaldte Arbejder-Opdragelseslejre, hvor Tyskerne anbragte de Arbejdere, der havde gjort sig skyldige i Arbejdsforsømmelse o. l. Mishandling forekom ogsaa her at være det eneste Opdragelsesmiddel, Tyskerne mestrede.

Sabotagen belyses ved Tabeller, og der findes en kronologisk Oversigt over ca. 2600 Sabotagehandlinger.

Afsnittet om *Radioen og den illegale Presse* indeholder foruden Oversigter over de udkomne Blade et ret fyldigt Kapitel med Uddrag af de illegale Blade, og det er lykkedes at give et Indtryk af, hvorledes de røgtede deres Hverv, af deres utrættelige Kamp mod Scavenius og Indrømmelsespolitikken og af deres Kamp for at faa saa store Dele af Befolkningen som muligt med i Kampen mod Landets Undertrykkere. Man konstaterer ogsaa gennem de udvalgte Artikler, hvilken central Stilling *Frit Danmark* indtog i denne Kamp. Gang paa Gang støder man i Uddragene af *Frit Danmark's* Spalter paa Tanker og Idéer, som senere vandt Sejr og blev Almeneje.

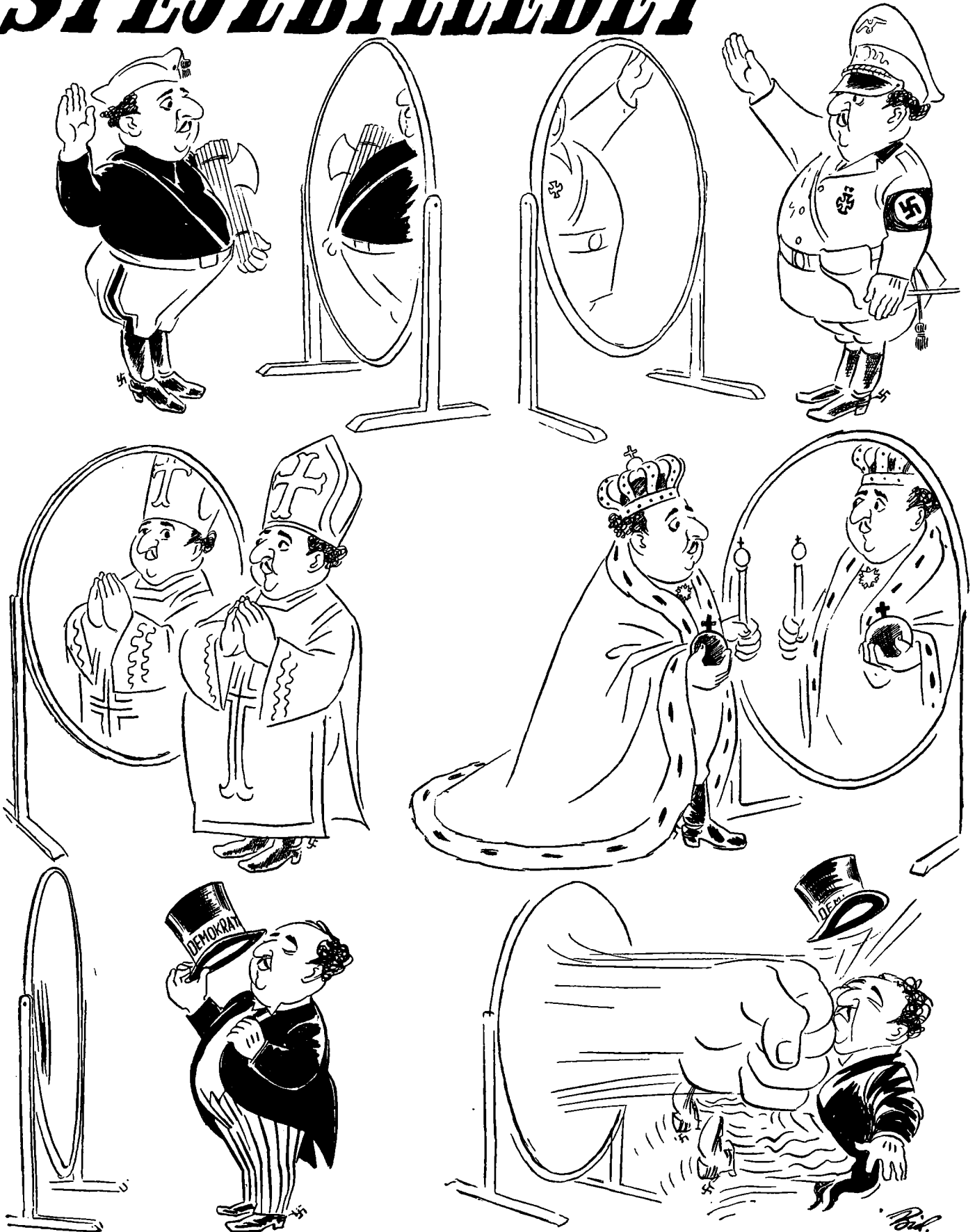
Den, for hvem Værket ikke blot er en Samling Detailoplysninger, men ogsaa historisk Læsning, bør læse de nævnte Afsnit om Sabotagen, Radioen og Presen i umiddelbar Fortsættelse af Afsnittet om tysk Styre og Terror, hvor de systematisk hører hjemme.

Man faar herved et interessant Billede af Sammenhængen og Vekselvirkningen mellem paa den ene Side Tyskernes stadig brutalere Fremfærd og Politikernes svindende Magt og paa den anden Side Modstandsbevægelsens stigende Styrke og øgede Autoritet.

Efter Gennemlæsningen af de Bind af Værket der foreligger, maa man paany beundre det overordentligt store Arbejde, det har været paa saa relativ kort Tid at samle og bearbejde en saa uhyre Stofmængde.

Naturligvis kan man altid diskutere, om ikke dette eller hint burde være taget med eller uddybet, men i det store Hele staar man, naar om kort Tid den afsluttende 3. Del af 2. Bind foreligger, over for en repræsentativ Materialesamling, som — rigtigt læst og anvendt — vil være af overordentlig Interesse for enhver, der ønsker at sætte sig ind i og bedømme Besættelsestidens Begivenheder.

SPEJLBILLEDET

DE NYE BØGER

»OG DERFOR LEVER VI —«

Arne Sejr: »Og derfor lever vi.«
Duplex-Trykkeriet. 2. Oplag under
Forberedelse.

En beskeden Komposition i 5 Billeder er Arne Sejrs Skrift, men i et Tværnsnit røber den os nok saa meget om Besættel-
sestidens Historie og Frihedskampens Aand som de omstændelige, digre Værker, der skrives, og derfor er den blevet et Dokument ved Siden af, at den fremtræder som et af de mest umiddelbart sympatiske Fænomener indenfor Frihedslitteraturen.

Som Billederne er valgt, tegnet og sammenstillet virker de som Satserne i en Sonate, snart fortællende moderrato, snart reflekterende adagio, og til Slut en baade dramatisk spændende og befriende presto.

Det begynder med 9. April, — tilsyneladende blot en redelig og oprigtig Skildring af, hvordan den formede sig i Slagelse, specielt for en Dreng i Gymnasiet, — Forfatteren selv, men i Virkeligheden ikke saa lidt mere, som man først langsomt og stille naar til Erkendelse af, naar det korte Kapitel er læst til Ende. Et mere ægte og levende Billede af den 9. April, end man er vant til fra Bøger, sidder tilbage, — saadan var det, saadan tænkte og følte vi dengang, og saadan drev vi fortunlede rundt.

Gennem Blikket for mange af Tilfældighedernes Dobbeltbetydning, gennem sine indflettede, ganske naturlige Smaabestragninger, men først og fremmest ved sin Sans for at faa alle væsentlige Ting med, lykkes det endda Sejr at sige os saa meget med sit 9. April-Billede, at det dækker langt ud over Slagelse og Omegn. Han gør Dagens Hændelser i det danske Provinsmilieu til et algyldigt Udtryk for Begivenheden, med dens Karakter og Perspektiver baade fremad og bagud, saadan som den virkelig var, hvorsomhelst saavel i Norge som i Danmark.

Og det ikke mindst værdifulde, der herunder dokumentarisk røbes, er Ungdommens Vaagenhed og Betydning for Sagernes Udvikling lige fra allerførste Færd, da de ældre Generationer blot lod staa til.

Uden paa nogen Maade at sætte sig i Relief, og uden at det har været hans Hensigt, røber Sejr os med Skildringen af sin egen Gøren og Laden denne Ungdoms Støbning, dens Klarsyn, Mod og Handlekraft. Han er eet med denne Ungdom, da han allerede den 9. Aprils Formiddag begynder at gaa sine egne Veje og i Slagelses kommunale Anlæg tvinger sig til at skraa tværs over Plænen med Skiltet »Græsset maa ikke betrædes«. Han er eet med den, da han bagefter paa sit Kammer ikke kan faa Fred for to Sætninger i en Avisannonce, der har fanget hans Blik: »Hvis du ikke gør det, er der ingen, der gør det.« og: »Hvis du ikke gør det i Dag, bliver det aldrig gjort.« Og han er eet med

den, hvor vi i Bogens senere Billeder ser ham midt i det store illegale Arbejde, uholdende til Slaget er vundet, uknækket af Skudskaar, Fængsling og Tortur, raadsnar under Flugten fra Sygehuset og næste Dag midt i Kampen og Arbejdet igen.

Og dog kan hans Beskedenhed ikke skjule, at han nok er og har været lidt anderledes end Flertallet blandt de Unge. Danmarks første illegale Blad blev til under hans Hænder allerede selve den 9. April, og næste Aften puttede han hele Oplaget i de 40 mest kendte Slagelseborgeres Brevkasser. Ingen havde bedt ham om at gøre det, og ingen vidste, at han gjorde det. Da endnu ingen kunde overse Situationen og fatte, hvad der var at stille ud, kunde han det. I saadanne Ting røber Sejr direkte sig selv, ligesom han baade direkte og indirekte ved sin lille Epistel giver os Nøglen til Forstaaelsen af alt det, der har ligget bag hans ydre Fremtræden og sat ham i Stand til at være Sjælen i den imponerende Virksomhed, de danske Studenter udfoldede. Vi ser bag Uforfærdetheden og Organisationstalentet et følsomt, varmt og rent Sind, som føjer yderligere en Værdi til de mange, Bogen har, og giver den sin specielle Tiltrækning.

Selv om Sejrs Bog litterært set ikke kan staa Maal med Kim Malthe-Bruun's, kan den dog i Henseende til etisk Positivitet placeres i samme Klasse. *Eigil Knuth.*

Slavearbejdernes heltemodige Kamp.

Thobo: 3 Aar bag Fjenderyg . . . og Slaven slog sin Herre. Galsters Forlag. 285 Sider.

Omslaget faar en til at tro, at man skal i Gang med en af de letbenede Spekulationsromaner i Sabotagebranchen. Det er Synd, for det er en særdeles velskrevne Bog, der behandler sit Emne med dyb Alvor.

Thobo er Forfatterens illegale Navn under tre Aars Arbejde i den underjordiske Bevægelse i Tyskland. Det er en ung Dansker, der paatager sig at organisere Sabotagearbejdet blandt de udenlandske Arbejdere i den tyske Krigsindustri. Bogen siges at være en Virkelighedsskildring, og — hvor spændende den end er — er der ingen Grund til at antage, at det ikke skulde være rigtigt.

Vi faar et glimrende Billede af de tvangsdskrevne Arbejderes Kaar. Det er navnlig Hollænderne, Thobo arbejder iblandt. Vi ser lyslevende for os »Herrefolket«s Slavepiskere, naar de forsøger at holde Arbejderne i Tømme og faa Krigsproduktionen sat i Vejret. Vi oplever den stadig stigende Kampvilje, Nedbrydningen af »Herrefolket«s Moral, Opløsningen i Disciplinen lige til Sammenbruddet.

Mistroen blandt de udenlandske Arbejdere mod Danskerne, der ikke kæmpede

den 9. April og nu i flokkevis ganske frivilligt strømmer til de tyske Fabrikker, svider i Thobos Sjæl. Hans Kamp — med Livet som Indsats — bliver derfor ikke alene en Kamp mod Nazismen, men ogsaa en Kamp for Danmarks Ære.

Da hans Arbejde endelig er fuldført, søger Thobo at redde sin hollandskfødte Kone og deres lille Barn ud af Kaos, hjem til Danmark. Det er en glimrende Skildring af Sammenbruddet, Virvaret og Opløsningen, der slutter Bogen. Man begynder at forstaa, hvad Kaos i et krigshærgtet Land vil sige. Det er gjort saa godt, at man næsten synes selv at have oplevet det.

Thobo har ikke alene været en god Sabotør og Organisator af Modstandskampen i Tyskland. Han har ogsaa skrevet en god Bog. *K. V. J.*

Gymnasieskolen under Besættelsen.

Kjeld Galster: Aalborg Katedralskole under Besættelsen (Frede og L. C. Lauritzen, Aalborg). Kr. 6.50.

Det er et Æresskrift for Aalborg Katedralskole, Rektor Galster her har udsendt — og det vilde være godt, om det kunde efterfølges af tilsvarende fra andre Skoler; thi Aalborg er dog ikke den eneste Skole, der har oplevet noget, som er værd at notere op i Historien! Der er mange Gymnasielærere og Gymnasieelever, der har været aktivt med i Kampen og paa en Tid, da vore Myndigheder krøb i Skjul bag »Forstaaelsespolitikken«; men der er selvfølgelig ogsaa mange — og flere — der, uden at sympatisere med de Fremmede eller gaa deres Ærinde, opfattede »Kongens og Regeringens Bud« saaledes, at Arbejdet skulde passes »som sædvanligt«, og at der fremfor alt ikke maatte gives de Fremmede Paaskud til at gribe ind og eventuelt lukke hele Butikken. Man kan ikke frakende dette Standpunkt Præget af at være dansk, men en Lykke var det, at der ogsaa var et andet Standpunkt, der arbejdede sig frem: Den aktive Modstands og Kampens Standpunkt! Det er om Brydningen mellem disse to Standpunkter, Rektor Galsters Bog handler, og man læser med Spænding, hvorledes Forholdene udviklede sig i Besættelsesaarene paa den gamle Skole ved Limfjorden. Det var jo heroppe, »Churchill-Drengene« opererede, og Galster lægger ikke Skjul paa, hvor hans Hjærte var. Som Tiden gaar, vil man mere og mere blive enige om, at disse danske Drengene øvede den Bedrift at rejse Kampens Fane midt i et Danmark, der var gaaet paa Akkord med Uretten. Men endnu anerkendes det ikke helt og fuldt, hvad man kan se af en Debat, der finder Sted i »Gymnasieskolen«.

Bogen vil blive staaende som et Vidnesbyrd fra en Tid, hvor et ungt og nyt Danmark var ved at folde sig ud af et vigende og affældigt Danmarks Favntag! *Adler Lund.*

Lektor i Roskilde.

UDENRIGS-KRONIK

Churchill og Kalinin.

Churchills Tale i Fulton i Missouri og den nylig offentliggjorte Artikel, som Sovjetunionens Præsident, Kalinin, har skrevet i Tidsskriftet »Bolshevik« markerer Omfanget af den tragiske Kløft, der i det forløbne Halvaar siden Krigens Afslutning er opstaaet mellem de tidligere Vaabenbrødre. Englands forhenværende Premierminister, »denne angliserede Amerikaner«, som H. G. Wells kalder ham, plæderede for Oprettelsen af en engelsk-amerikansk Militæralliance som Modvægt mod Ruslands Udvidelsespolitik. »Jeg tror ikke,« sagde han, »at Rusland vil have Krig. Hvad Russerne ønsker er Krigens Frugter og en ubegrænset Ekspansion for sin Magt og sine Doktriner.«

Denne Bemærkning synes at være direkte møntet paa en Passus i Kalinins Artikel, hvori det hedder, at Kommunisterne »altid har ført en ubønhørlig Kamp mod Bourgeois og Liberalisme og altid har været paa Vagt, naar disse Begreber har vist deres Indflydelse i Arbejdernes Klassebevægelse.« Hertil kan man sige, at det kommunistiske Parti under Krigen samarbejdede udmærket med Bourgeoisiet og Liberalismen i England og Amerika og i en lang Række af Europas undertrykte Stater. Ogsaa efter Tysklands Fald har Kommunisterne under Indtryk af dette Samarbejde agiteret for en Samling af »fræmskridtsvenlige Elementer« i de forskellige Lande, hvilket maaske kan opfattes som en ny og udvidet Form for den Folkefrontspolitik, som Partiet førte i Slutningen af Trediveerne, da det gjaldt om at forene de antifascistiske Befolkningsgrupper i Kampen mod Hitler og Mussolini. Nu synes det, som om man fra ansvarlig russisk Side vil give Signal til, at denne Politik skal ophøre. I Stedet for Samarbejde med de øvrige Partier tænker man øjensynligt paa at genoplive de uforsonlige Klassekamp-Paroler.

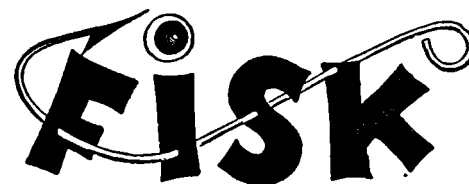
Hverken Kalinins eller Churchills Udtalelser er velegnede til at lette Forstaaelsen mellem Øst og Vest, men medens Kalinins Artikel næppe vil fremkalde nogen synlig Splittelse i de kommunistiske Rækker har Fulton-Ta-

len med sin Appel til det angelsaksiske Broderskab nærmest tjent til at vise, at Slægtsbaandene ikke har medført nogen højere Grad af Enighed. Amerikanerne er behersket af isolationistiske Stemninger. De ønsker ikke at forpligtige sig til at opretholde det britiske Imperium. Paa den anden Side er den engelske Opinion ikke begejstret for Tanken om en altfor nær Tilknytning til U. S. A., der kan give Anledning til, at Storbritannien kommer i et generende Afhængighedsforhold til dette Land. I denne Forbindelse kan man genkalde sig Shaws Bemærkning om, at hvis ikke Amerika havde revet sig løs fra England i 1776, vilde England være blevet nødt til at løsrive sig fra Amerika i det tyvende Aarhundrede. Men rent bortset fra saadanne Betragtninger eksisterer der utvivlsomt i begge Lande stadigvæk en ærlig Vilje til Samarbejde med Sovjetunionen og et Ønske om saa længe som muligt at undgaa en Blokdannelse, der vil sønderdele Verden i to oprustedede, indbyrdes fjendtlige Grupper.

Ønsket kan imidlertid ikke ændre det Faktum, at der i Øjeblikket eksisterer et Modsætningsforhold mellem Øst og Vest. Det er navnlig Relationerne mellem Rusland og England, der i den senere Tid har været kølige. Den russiske Radio retter skarpe Angreb paa det britiske Styre i Indien og det mellemste Østen og i den russiske Presse kan man læse Skildringer om Forholdene i England, der ganske minder om dem, som konservative Blade i Vesteuropa i sin Tid bragte fra Sovjetunionen. Hele denne Udvikling maa naturligvis i særlig Grad vække Betæneligheder i et Land som Danmark, der ligger i et Skæringspunkt mellem de to Stormagters Interesseomraader. Vi er allierede med baade Rusland og England og har ingen Anledning til at tage officiel Stilling til deres Stridigheder. Men det kan blive stadig vanskeligere for os at bevare et Venskabsforhold til begge Sider, naar vore Venner ikke kan enes indbyrdes. Ligesom det er sket før, kan vi risikere, at vor Neutralitet bliver lagt paa Strækbænken med uberegnelige Konsekvenser for vor indenrigspolitiske Udvikling og vor Stilling i Verden.

8. Marts 1946.

Ulf Ekman.

Liden Kirsten

svarer — frit efter en gammel Vise —
»Spitfire« paa hans Folkeviser om hendes
hemmelige Besøg paa Hellerup Skole.

Ak kæreste Hr. Spitfire,
det var saa pænt af dig
at skrive mig dit lille Digt,
det glemmer jeg dig ej.
Dog vil jeg bare bede dig,
det frie Danmarks Ven,
at aabne dine Spalter,
nu jeg gi'r dig igen.
Lyt her, lyt her lille Spitfire.

Det var ej sent om Kvælden
men i den klare Dag;
jeg hilste pænt paa Vagten
og sneg mig ikke bag.
De syge Børn jeg vilde gi',
hvad jeg har samlet ind
af Legetøj til Glæde
for triste Barnesind
hos Børn, der alting har mistet.

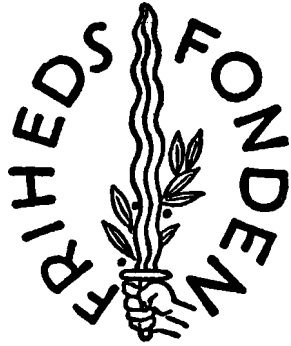
Hvis du har Børn Hr. Spitfire,
maaske en skønne Dag
du ogsaa selv for syge Børn
vil slaa et kraftigt Slag.
Om tyske eller hollandske
saa husk, at Børn er Børn,
og hvis vi skal dem redde,
maa alle tage en Tørn,
du med, du med lille Spitfire.

Kirsten Lauritzen.

Utroligt!

Begyndelsen af en Leder i »Social-Demokraten« den 10. Marts:

Den Letfærdighed, hvormed »Politiken« laver Propaganda til Valget, grænser snart til det utrolige. Lørdag indeholder Bladet saaledes en Opfordring til at stemme paa Liste B...

FRIHEDSFONDEN

DET DANSKE FOLKS
TAK
TIL DEN, DER SATTE
LIV OG EJE
IND I KAMPEN
FOR FRIHED OG RET

FRIHEDSFONDEN

HOVEDKONTOR: KONGENS NYTORV 21, KØBENHAVN K.

POSTGIRO.

1882